

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๕

เรื่องพิจารณาที่ ๗/๒๕๖๕

วันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { ศาลอุทธรณ์ ผู้ร้อง
ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยวรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี” วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้” และวรรคห้า บัญญัติว่า “คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มีเหตุผลในการประกาศใช้เนื่องมาจากบทบัญญัติมาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นรวมทั้งเพื่อรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งให้รัฐคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหายในคดีอาญา เยี่ยอาชญากรรมรวมทั้งผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของผู้อื่น หรือความบกพร่องของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายดังกล่าว ถือเป็น การเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชน

สำหรับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง (๑) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ (๒) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ (๓) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด” เป็นมาตรการที่รัฐเข้ามาเยียวยาชดใช้ให้แก่ผู้บริสุทธิ์ที่ควรได้รับการทดแทนความเสียหายที่เกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี จนทำให้ต้องถูกคุมขัง ทั้งนี้ การที่จำเลยจะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามมาตรา ๒๐ ต้องมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ ๑) ต้องเป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ ๒) ต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ ๓) ต้องปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

ข้อโต้แย้งของผู้ยื่นคำขอที่ว่า การกำหนดให้การถูกคุมขังระหว่างพิจารณาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นการสร้างบรรทัดฐานให้จำเลยที่ต้องการรับสิทธิดังกล่าวจะต้องสละสิทธิการขอปล่อยชั่วคราวและถูกคุมขังระหว่างพิจารณานั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ ที่รับรองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาซึ่งได้รับความเสียหายให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยเฉพาะในส่วนของจำเลยในคดีอาญาที่ได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด (Miscarriage of

Justice) ให้ได้รับการชดเชยวิถีชีวิตที่ต้องเสียไปให้กลับคืนมาจากการถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี โดยสิทธิที่ได้รับจะอยู่ในรูปแบบของการชดใช้ค่าทดแทน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ยังทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความรอบคอบ และความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการเยียวยาชดใช้ค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญาซึ่งเป็น ผู้บริสุทธิ์ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ได้กำหนดองค์ประกอบหรือเงื่อนไขประการหนึ่งซึ่งจะทำให้ จำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับการเยียวยา คือ จำเลยผู้นั้นต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีด้วย การกำหนดให้การถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดีเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา มิได้หมายความว่า กฎหมายต้องการให้จำเลยในคดีอาญาที่ประสงค์จะรับสิทธิ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายต้องสละสิทธิการขอลปล่อยชั่วคราวและยอมถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อให้ได้รับสิทธิค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แต่ด้วยเหตุที่การบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับมีเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการเป็นการเฉพาะ อีกทั้งมีข้อจำกัดที่ต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของรัฐประกอบด้วย เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้แม้มีเจตนารมณ์มุ่งเยียวยาจำเลยที่ถูกดำเนิน คดีอาญาและถูกคุมขังก็ตาม แต่การจะได้รับค่าทดแทนจากรัฐมิได้มีองค์ประกอบตามที่กำหนดไว้ ในมาตรา ๒๐ เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ เงื่อนไข หรือองค์ประกอบอื่นอีกหลาย ประการ เช่น หลักเกณฑ์ผู้เสียหายหรือจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทน ระยะเวลา ในการขอรับสิทธิของผู้เสียหายหรือของจำเลย รวมทั้งฐานความผิดทางอาญาที่รับรองเฉพาะรายการ ที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ อันทำให้บุคคลใดซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาและมีองค์ประกอบที่จะได้รับ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามมาตรา ๒๐ แต่หากการกระทำความผิดอาญามีได้เป็นความผิดตามรายการ ที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติตามที่มาตรา ๑๗ กำหนด บุคคลนั้นก็ไม่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทนได้เช่นกัน ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้ต้องถูกคุมขังระหว่างพิจารณามาเป็นฐานแห่งสิทธิ ในการได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จึงเป็นเพียงองค์ประกอบหรือเงื่อนไขเฉพาะ ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ อันมิได้เป็นบทบัญญัติที่สร้างภาระเกินสมควร ไม่เป็นข้อจำกัดในการอำนวย ความยุติธรรม และเป็นคนละกรณีกับการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็น ผู้กระทำความผิดมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๒) ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙

(นายวรวิทย์ กังศศิเทียม)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ